The Text

श्री कृष्ण उवाच

इमं विवस्वते योगं प्रोक्तवानहमव्ययम् ।

विवस्वान्मनवे प्राह मनुरिक्ष्वाकवेऽब्रवीत् ॥१॥

इमम् विवस्वते योगम् प्रोक्तवान् अहम् अव्ययम् ।

विवस्वान् मनवे प्राह मनुः इक्ष्वाकवे अब्रवीत् ॥

Shree Krishṇa Uvaacha

1. **imam vivasvate yogam proktavaan-aham-avyayam, vivasvaan-manave praaha manur-ikṣhvaakave'braveet**

एवं परम्पराप्राप्तमिमं राजर्षयो विदुः ।

स कालेनेह महता योगो नष्टः परंतप ॥२॥

एवम् परम्पराप्राप्तम् इमम् राजर्षयः विदुः । सः कालेन इह महता योगः नष्टः परंतप ॥

2. **evam paramparaa-praaptam-imaṇ raajarṣhayo viduḥ, sa kaalen-eha mahataa yogo naṣhṭaḥ parantapa**

स एवायं मया तेऽद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।

भक्तोऽसि मे सखा चेति रहस्यं ह्येतदुत्तमम् ॥३॥

सः एव अयम् मया ते अद्य योगः प्रोक्तः पुरातनः ।

भक्तः असि मे सखा च इति रहस्यम् हि एतत् उत्तमम् ॥

3. **sa eva-ayam mayaa te'dya yogaḥ proktaḥ puraatanaḥ, bhakto'si me sakhaa ch-eti rahasyaṅ hy-etad-uttamam**

अर्जुन उवाच

अपरं भवतो जन्म परं जन्म विवस्वतः ।

कथमेतद्विजानीयां त्वमादौ प्रोक्तवानिति ॥४॥

अपरम् भवतः जन्म परम् जन्म विवस्वतः ।

कथम् एतत् विजानीयाम् त्वम् आदौ प्रोक्तवान् इति ॥

Arjuna Uvaacha

4. aparam bhavato janma parañ janma vivasvataḥ, katham-etad-vijaaneeyaan tvam-aadau proktavaan-iti

श्री कृष्ण उवाच

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव चार्जुन ।

तान्यहं वेद सर्वाणि न त्वं वेत्थ परंतप ॥५॥

बहूनि मे व्यतीतानि जन्मानि तव च अर्जुन । तानि अहम् वेद सर्वाणि न त्वम् वेत्थ परंतप ॥

Shree Kriṣhṇa Uvaacha

5. bahooni me vyateetaani janmaani tava cha-arjuna, taany-aham veda sarvaaṇi na tvan vettha parantapa

अजोऽपि सन्नव्ययात्मा भूतानामीश्वरोऽपि सन् ।

प्रकृतिं स्वामधिष्ठाय संभवाम्यात्ममायया ॥६॥

अजः अपि सन् अव्ययात्मा भूतानाम् ईश्वरः अपि सन् ।

प्रकृतिम् स्वाम् अधिष्ठाय संभवामि आत्ममायया ॥

6. ajo'pi sann-avyayaatmaa bhootaanaam-eeshvaro'pi san, prakritin svaam-adhiṣhṭhaaya sambhavaamy-aatmamaayayaa

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत ।

अभ्युत्थानमधर्मस्य तदात्मानं सृजाम्यहम् ॥७॥

यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिः भवति भारत ।

अभ्युत्थानम् अधर्मस्य तदा आत्मानम् सृजामि अहम् ॥

7. yadaa yadaa hi dharmasya glaanir-bhavati bhaarata, abhyutthaanam-adharmasya tad-aatmaanan srijaamy-aham

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम् ।

धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥८॥

परित्राणाय साधूनाम् विनाशाय च दुष्कृताम् । धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥

8. paritraaṇaaya saadhoonaam vinaashaaya cha duṣhkritaam, dharma-sansthaapana-arthaaya sambhavaami yuge yuge

जन्म कर्म च मे दिव्यमेवं यो वेत्ति तत्त्वतः ।

त्यक्त्वा देहं पुनर्जन्म नैति मामेति सोऽर्जुन ॥९॥

जन्म कर्म च मे दिव्यम् एवम् यः वेत्ति तत्त्वतः ।

त्यक्त्वा देहम् पुनः जन्म न एति माम् एति सः अर्जुन ॥

9. janma karma cha me divyam-evañ yo vetti tattvataḥ, tyaktvaa deham punar-janma na-iti maam-eti so'rjuna

वीतरागभयक्रोधा मन्मया मामुपाश्रिताः ।

बहवो ज्ञानतपसा पूता मद्भावमागताः ॥१०॥

वीतरागभयक्रोधाः मन्मयाः माम् उपाश्रिताः । बहवः ज्ञानतपसा पूताः मद्भावम् आगताः ॥

10. veeta-raaga-bhaya-krodhaa manmayaa maam-upaashritaaḥ, bahavo jñaana-tapasaa pootaa mad-bhaavam-aagataaḥ

ये यथा मां प्रपद्यन्ते तांस्तथैव भजाम्यहम् ।

मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥११॥

ये यथा माम् प्रपद्यन्ते तान् तथा एव भजामि अहम् ।मम वर्त्मा अनुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः ॥

11. ye yathaa maam prapadyante taans-tatha-iva bhajaamy-aham, mama vartma-anuvartante manuṣhyaaḥ paartha sarvashaḥ

कांक्षन्तः कर्मणां सिद्धिं यजन्त इह देवताः ।

क्षिप्रं हि मानुषे लोके सिद्धिर्भवति कर्मजा ॥१२॥

कांक्षन्तः कर्मणाम् सिद्धिम् यजन्ते इह देवताः । क्षिप्रम् हि मानुषे लोके सिद्धिः भवति कर्मजा ॥

12. kaaṅkṣhantaḥ karmaṇaan siddhim yajanta iha devataaḥ, kṣhipraṅ hi maanuṣhe loke siddhir-bhavati karmajaa

चातुर्वर्ण्यं मया सृष्टं गुणकर्मविभागशः ।

तस्य कर्तारमपि मां विद्ध्यकर्तारमव्ययम् ॥१३॥

चातुर्वर्ण्यम् मया सृष्टम् गुणकर्मविभागशः ।तस्य कर्तारम् अपि माम् विद्धि अकर्तारम् अव्ययम् ॥

13. chaaturvarṇyam mayaa sriṣhṭaṅ guṇa-karma-vibhaagashaḥ, tasya kartaaram-api maam viddhy-akartaaram-avyayam

न मां कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।

इति मां योऽभिजानाति कर्मभिर्न स बध्यते ॥१४॥

न माम् कर्माणि लिम्पन्ति न मे कर्मफले स्पृहा ।

इति माम् यः अभिजानाति कर्मभिः न सः बध्यते ॥

14. na maaṅ karmaaṇi limpanti na me karmaphale sprihaa, iti maañ yo'bhijaanaati karmabhir-na sa badhyate

एवं ज्ञात्वा कृतं कर्म पूर्वैरपि मुमुक्षुभिः ।

कुरु कर्मैव तस्मात्त्वं पूर्वैः पूर्वतरं कृतम् ॥१५॥

एवम् ज्ञात्वा कृतम् कर्म पूर्वैः अपि मुमुक्षुभिः । कुरु कर्मैव तस्मात् त्वम् पूर्वैः पूर्वतरम् कृतम् ॥

15. evañ jñaatvaa kritaṅ karma poorvair-api mumukṣhubhiḥ, kuru karmaiva tasmaat-tvam poorvaiḥ poorvataraṅ kritam

किं कर्म किमकर्मेति कवयोऽप्यत्र मोहिताः ।

तत्ते कर्म प्रवक्ष्यामि यज्ज्ञात्वा मोक्ष्यसेऽशुभात् ॥१६॥

किम् कर्म किम् अकर्मेति कवयः अपि अत्र मोहिताः ।

तत् ते कर्म प्रवक्ष्यामि यत् ज्ञात्वा मोक्ष्यसे अशुभात् ॥

16. kiṅ karma kim-akarmeti kavayo'py-atra mohitaaḥ, tat-te karma pravakṣhyaami yaj-jñaatvaa mokṣhyase'shubhaat

कर्मणो ह्यपि बोद्धव्यं बोद्धव्यं च विकर्मणः ।

अकर्मणश्च बोद्धव्यं गहना कर्मणो गतिः ॥१७॥

कर्मणः हि अपि बोद्धव्यम् बोद्धव्यम् च विकर्मणः ।

अकर्मणः च बोद्धव्यम् गहना कर्मणः गतिः ॥

17. karmaṇo hy-api boddhavyam boddhavyañ cha vikarmaṇaḥ, akarmaṇash-cha boddhavyaṅ gahanaa karmaṇo gatiḥ

कर्मण्यकर्म यः पश्येदकर्मणि च कर्म यः ।

स बुद्धिमान् मनुष्येषु स युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥१८॥

कर्मणि अकर्म यः पश्येत् अकर्मणि च कर्म यः ।

सः बुद्धिमान् मनुष्येषु सः युक्तः कृत्स्नकर्मकृत् ॥

18. karmaṇy-akarma yaḥ pashyed-akarmaṇi cha karma yaḥ, sa buddhimaan-manuṣhyeṣhu sa yuktaḥ kritsna-karma-krit

यस्य सर्वे स्मारम्भाः कामसंकल्पवर्जिताः ।

ज्ञानाग्निदग्धकर्माणं तमाहुः पण्डितं बुधाः ॥१९॥

यस्य सर्वे स्मारम्भाः कामसंकल्पवर्जिताः । ज्ञानाग्निदग्धकर्माणम् तम् आहुः पण्डितम् बुधाः ॥

19. yasya sarve sm-aarambhaaḥ kaama-saṅkalpa-varjitaaḥ, jñaana-agni-dagdha-karmaaṇan tam-aahuḥ paṇḍitam budhaaḥ

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गं नित्यतृप्तो निराश्रयः ।

कर्मण्यभिप्रवृत्तोऽपि नैव किंचित्करोति सः ॥२०॥

त्यक्त्वा कर्मफलासङ्गम् नित्यतृप्तः निराश्रयः ।

कर्मणि अभिप्रवृत्तः अपि न एव किंचित् करोति सः ॥

20. tyaktvaa karma-phalaa-saṅgan nitya-tripto niraashrayaḥ, karmaṇy-abhipravritto'pi na-iva kiñchit-karoti saḥ

निराशीर्यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः ।

शारीरं केवलं कर्म कुर्वन्नाप्नोति किल्बिषम् ॥२१॥

निराशीः यतचित्तात्मा त्यक्तसर्वपरिग्रहः । शारीरम् केवलम् कर्म कुर्वन् न आप्नोति किल्बिषम् ॥

21. niraasheer-yatachittaatmaa tyakta-sarva-parigrahaḥ, shaareeraṅ kevalaṅ karma kurvan-n-aapnoti kilbiṣham

यदृच्छालाभसंतुष्टो द्वन्द्वातीतो विमत्सरः ।

समः सिद्धावसिद्धौ च कृत्वापि न निबध्यते ॥२२॥

यदृच्छालाभसंतुष्टः द्वन्द्वातीतः विमत्सरः । समः सिद्धौ असिद्धौ च कृत्वा अपि न निबध्यते ॥

22. yadrichchhaa-laabha-santuṣhṭo dvandva-ateeto vimatsaraḥ, samaḥ siddhaav-asiddhau cha kritva-api na nibadhyate

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ।

यज्ञायाचरतः कर्म समग्रं प्रविलीयते ॥२३॥

गतसङ्गस्य मुक्तस्य ज्ञानावस्थितचेतसः ।

यज्ञाय आचरतः कर्म समग्रम् प्रविलीयते ॥

23. gata-saṅgasya muktasya jñaana-avasthita-chetasaḥ, yajñaay-aacharataḥ karma samagram pravileeyate

ब्रह्मार्पणं ब्रह्म हविर्ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् ।

ब्रह्मैव तेन गन्तव्यं ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥२४॥

ब्रह्म अर्पणम् ब्रह्म हविः ब्रह्माग्नौ ब्रह्मणा हुतम् । ब्रह्म एव तेन गन्तव्यम् ब्रह्मकर्मसमाधिना ॥

24. brahma-arpaṇam brahma havir-brahma-agnau brahmaṇaa hutam, brahma-iva tena gantavyam brahma-karma-samaadhinaa

दैवमेवापरे यज्ञं योगिनः पर्युपासते ।

ब्रह्माग्नावपरे यज्ञं यज्ञेनैवोपजुह्वति ॥२५॥

दैवम् एव अपरे यज्ञम् योगिनः पर्युपासते । ब्रह्माग्नौ अपरे यज्ञम् यज्ञेन एव उपजुह्वति ॥

25. daivam-eva-apare yajñañ yoginaḥ pary-upaasate, brahma-agnaav-apare yajñañ yajñena-iv-opajuhvati

श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्ये संयमाग्निषु जुह्वति ।

शब्दादीन्विषयानन्य इन्द्रियाग्निषु जुह्वति ॥२६॥

श्रोत्रादीनि इन्द्रियाणि अन्ये संयमाग्निषु जुह्वति । शब्दादीन् विषयान् अन्य इन्द्रियाग्निषु जुह्वति ॥

26. shrotraadeene-endriyaaṇy-anye sañyama-agniṣhu juhvati, shabdaadeen-viṣhayaan-anya indriya-agniṣhu juhvati

सर्वाणीन्द्रियकर्माणि प्राणकर्माणि चापरे ।

आत्मसंयमयोगाग्नौ जुह्वति ज्ञानदीपिते ॥२७॥

सर्वाणि इन्द्रिय कर्माणि प्राण कर्माणि च अपरे । आत्म संयम योगाग्नौ जुह्वति ज्ञान दीपिते ॥

27. sarvaaṇe-endriya-karmaaṇi praaṇa-karmaaṇi cha-apare, aatma-sañyama-yoga-agnau juhvati jñaana-deepite

द्रव्ययज्ञास्तपोयज्ञा योगयज्ञास्तथापरे ।

स्वाध्यायज्ञानयज्ञाश्च यतयः संशितव्रताः ॥२८॥

द्रव्य यज्ञाः तपः यज्ञाः योग यज्ञाः तथा अपरे । स्वाध्याय ज्ञान यज्ञाः च यतयः संशित व्रताः ॥

28. dravya-yajñaas-tapo-yajñaa yoga-yajñaas-tatha-apare, svaadhyaaya-jñaana-yajñaash-cha yatayaḥ sañshita-vrataaḥ

अपाने जुह्वति प्राणं प्राणेऽपानं तथापरे ।

प्राणापानगती रुद्ध्वा प्राणायामपरायणाः ॥२९॥

अपाने जुह्वति प्राणम् प्राणे अपानम् तथा अपरे । प्राण अपान गती रुद्ध्वा प्राणायाम परायणाः ॥

29. apaane juhvati praaṇam praaṇe'paanan tatha-apare, praaṇa-apaana-gatee ruddhvaa praaṇaayaama-paraayaṇaaḥ

अपरे नियताहाराः प्राणान्प्राणेषु जुह्वति ।

सर्वेऽप्येते यज्ञविदो यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥३०॥

अपरे नियताहाराः प्राणान् प्राणेषु जुह्वति । सर्वे अपि एते यज्ञविदः यज्ञक्षपितकल्मषाः ॥

30. apare niyat-aahaaraaḥ praaṇaan-praaṇeṣhu juhvati, sarve'py-ete yajña-vido yajña-kṣhapita-kalmaṣhaaḥ

यज्ञशिष्टामृतभुजो यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।

नायं लोकोऽस्त्ययज्ञस्य कुतोऽन्यः कुरुसत्तम ॥३१॥

यज्ञशिष्टामृतभुजः यान्ति ब्रह्म सनातनम् ।

न अयम् लोकः अस्ति अयज्ञस्य कुतः अन्यः कुरुसत्तम ॥

31. yajña-shiṣhṭa-amrita-bhujo yaanti brahma sanaatanam, na-ayan loko'sty-ayajñasya kuto'nyaḥ kuru-sattama

एवं बहुविधा यज्ञा विततता ब्रह्मणो मुखे ।

कर्मजान्विद्धि तान्सर्वानेवं ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥३२॥

एवम् बहुविधाः यज्ञाः विततताः ब्रह्मणः मुखे ।

कर्मजान् विद्धि तान् सर्वान् एवम् ज्ञात्वा विमोक्ष्यसे ॥

32. evam bahu-vidhaa yajñaa vitataa brahmaṇo mukhe, karmajaan-viddhi taan-sarvaan-evañ jñaatvaa vimokṣhyase

श्रेयान्द्रव्यमयाद्यज्ञाज्ज्ञानयज्ञः परंतप ।

सर्वं कर्माखिलं पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥३३॥

श्रेयान् द्रव्यमयात् यज्ञात् ज्ञानयज्ञः परंतप । सर्वम् कर्म अखिलम् पार्थ ज्ञाने परिसमाप्यते ॥

33. shreyaan-dravyam-ayaad-yajñaaj-jñaana-yajñaḥ parantapa, sarvaṅ karma-akhilam paartha jñaane parisamaapyate

तद्विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया ।

उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानं ज्ञानिनस्तत्त्वदर्शिनः ॥३४॥

तत् विद्धि प्रणिपातेन परिप्रश्नेन सेवया । उपदेक्ष्यन्ति ते ज्ञानम् ज्ञानिनः तत्त्वदर्शिनः ॥

34. tad-viddhi praṇipaat-ena pari-prashnena sevayaa, upadekṣh-yanti te jñaanañ jñaaninas-tattva-darshinaḥ

यज्ज्ञात्वा न पुनर्मोहमेवं यास्यसि पाण्डव ।

येन भूतान्यशेषेण द्रक्ष्यस्यात्मन्यथो मयि ॥३५॥

यत् ज्ञात्वा न पुनः मोहम् एवम् यास्यसि पाण्डव ।

येन भूतानि अशेषेण द्रक्ष्यसि आत्मनि अथ उ मयि ॥

35. yaj-jñaatvaa na punar-moham-evañ yaasyasi paaṇḍava, yena bhootaany-asheṣheṇa drakṣhyasy-aatmany-atho mayi

अपि चेदसि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः ।

सर्वं ज्ञानप्लवेनैव वृजिनं संतरिष्यसि ॥३६॥

अपि चेत् असि पापेभ्यः सर्वेभ्यः पापकृत्तमः । सर्वम् ज्ञानप्लवेन एव वृजिनम् संतरिष्यसि ॥

36. api ched-asi paap-ebhyaḥ sarv-ebhyaḥ papa-krittamaḥ, sarvañ jñaana-plavena-iva vrijinan santariṣhyasi

यथैधांसि समिद्धोऽग्निर्भस्मसात्कुरुतेऽर्जुन ।

ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात्कुरुते तथा ॥३७॥

यथा एधांसि समिद्धः अग्निः भस्मसात् कुरुते अर्जुन ।

ज्ञानाग्निः सर्वकर्माणि भस्मसात् कुरुते तथा ॥

37. yatha-idhaansi samiddho'gnir-bhasmasaat-kurute'rjuna, jñaana-agniḥ sarva-karmaaṇi bhasmasaat-kurute tathaa

न हि ज्ञानेन सदृशं पवित्रमिह विद्यते ।

तत्स्वयं योगसंसिद्धः कालेनात्मनि विन्दति ॥३८॥

न हि ज्ञानेन सदृशम् पवित्रम् इह विद्यते । तत् स्वयम् योगसंसिद्धः कालेन आत्मनि विन्दति ॥

38. na-hi jñaanena sadrisham pavitram-iha vidyate, tat-svayañ yoga-sansiddhaḥ kaalen-aatmani vindati

श्रद्धावाँल्लभते ज्ञानं तत्परः संयतेन्द्रियः ।

ज्ञानं लब्ध्वा परां शान्तिमचिरेणाधिगच्छति ॥३९॥

श्रद्धावान् लभते ज्ञानम् तत्परः संयतेन्द्रियः ।

ज्ञानम् लब्ध्वा पराम् शान्तिम् अचिरेण अधिगच्छति ॥

39. shraddhaavaaṃ-llabhate jñaanan tatparaḥ sañyat-endriyaḥ, jñaanan labdhvaa paraañ shaantim-achireṇa-adhigachchhati

अज्ञश्चाश्रद्दधानश्च संशयात्मा विनश्यति ।

नायं लोकोऽस्ति न परो न सुखं संशयात्मनः ॥४०॥

अज्ञः च अश्रद्दधानः च संशयात्मा विनश्यति ।

न अयम् लोकः अस्ति न परः न सुखम् संशयात्मनः ॥

40. ajñash-cha-ashraddadhaanash-cha sañshay-aatmaa vinashyati, na-ayan loko'sti na paro na sukhan sañshay-aatmanaḥ

योगसंन्यस्तकर्माणं ज्ञानसंछिन्नसंशयम् ।

आत्मवन्तं न कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय ॥४१॥

योगसंन्यस्तकर्माणम् ज्ञानसंछिन्नसंशयम् । आत्मवन्तम् न कर्माणि निबध्नन्ति धनञ्जय ॥

41. yoga-sannyasta-karmaaṇañ jñaana-sañchhinna-sañshayam, aatmavantan na karmaaṇi nibadhnanti dhanañjaya

तस्मादज्ञानसंभूतं हृत्स्थं ज्ञानासिनात्मनः ।

छित्त्वैनं संशयं योगमातिष्ठोत्तिष्ठ भारत ॥४२॥

तस्मात् अज्ञानसंभूतम् हृत्स्थम् ज्ञानासिना आत्मनः ।

छित्त्वा एनम् संशयम् योगम् आतिष्ठ उत्तिष्ठ भारत ॥

42. tasmaad-ajñaana-sambhootaṅ hritsthañ jñaana-asin-aatmanaḥ, chhittva-inan sañshayañ yogam-aatiṣhṭh-ottiṣhṭha bhaarata